

(Versión ejecutiva)

PROTOCOLO DE ACTUACIÓN PARA BRINDAR APOYO EN PROCESOS ELECTIVOS DE PUEBLOS Y BARRIOS ORIGINARIOS EN LA CIUDAD DE MÉXICO

K'e jña'a k'o jusu nu kja Constitución y ke ne majo k'o nrexe k'o in derecho k'o pes'i ra nuji ke ra tsa'a ma kjaji e votación o juajnuji e nte'e k'o ra ma candidato nu kja elección mbara ye jñiñi yo d'año ga jña'a yo mimi nujua a Bonrro nresde mi jingua ante ke rgu sajanu jña'a jñanjicha.

Ma ra juajnuji ke nte'e k'o ba eje de nu kja jñiñi k'o o ke pueblo k'o mi ja'a nresde mi jingua rgu sajanu jñanjicha, k'o ra juajnuji mbara ra mimi arkate o jeko ra pjezhiji nu kja gobierno, p'esi ra tsaji ñe ra nuji ke ra kumple nujye jña'a nujya

- Ke nrexeji so'o ra votaji
- Ñe p'esi ra nuji jango mimiji nujye nte'e yo so'o ra votaboji nukja jñiñi.
- Ke parejo ra juajnuji ye b'ezo ñe ye nrixu angezebi ne chejui.
- Pes'i ke ma ra tsaji nrexe yo votación o ma ra juajnuji ke nte'e, nu ye ngumu ñe ye arkate yo nu'u ke ra tsaji na jo'o, pes'i ra respetaboji k'o mama k'o a mimi de acuerdo ye jñiñi ñe ra respetaboji nrexe k'o in derecho k'o pes'iji, dya pes'i ra xiji jeko ra tsaji.
- Ke ra nuji ra tsaji na jo'o nrexe jña'a k'o o dyusu mbara ra tsaji k'a proceso de votación na jo'o nu kja jñiñi, mbara ke ja'a ra mbrara na jo'o ye jñiñi, ñe b'ub'u e jñiñi k'o paraji na jo'o jango rga tsaji nu ye elección

Ma tsa'a nu ke elección mbara ra juajnuji ke nte'e k'o ra mbezhi jeko ra mezhi mbara ye jñiñi yo d'año yo mimi nresde mi jingua

rgu sajanu jñanjicha, pes'i ra nuji ra tsaji na jo'o nujye jña'a yo ne maji k'o ye elección mbara ke nujye nte'e ra para jango o tsaji ye elección, ke ga ma'a jango ga mama ye ley ñe ke nrexe nujyo validos mbara nrexe k'o pe'si ra nuji.

B'ub'u e jñiñi k'o a kjogu ye elección k'o dya tsa'aji na jo'o ya sea ke o mbezheji na jo'o ke votación, ñe o tsa'a sin ke ye nte'e rgu chu'u o jeko rgu tsaji. Ma ga kjanu ngema dya jeko so'o ra mamaji de nu kja nte'e k'a o nrojo, mborke o tsa'a na jo'o ke votación, o tsaji jango ga mama nujye jña'a nudya:

- Nu k'a nzumu o ke nte'e k'o o tsa'a nu elección
- O tsa'a jango ga mama ke pa'a k'o o mamaji rgu tsaji
- Ke o pjonguji ka skuama nu jango matruji ye nte'e mbara ra participaboji, o jñusuji in chu'u ke nte'e k'o o ne'e participabo ñe ke o tsaji na jo'o y dya otro jeko ra kueñeji de proceso electoral.
- Ke nte'e k'o ra juajnuji k'o ne'e jeko ra pezhi
- Pjonguji ka skuama nu jango matruji ye nte'e mbara ra participaboji,
- Nu ke pa'a nu jango so'o ra maji ra ma'a tsaji e campaña de nuke nte'e k'o candidato

K'o jña'a k'o p'esi ra mbaraji ma nu IECM ra mbosuji mbara ra tsa'a o tsaji nu ke elección

Jango so'o ra tsa'a pjoante nu IECM

Ante de ke ra ma nu jñiñi kja mi b'ub'u mi jingua ra ma dyoru ke ra mbosuji, nu Instituto Electoral de nu Ciudad de México (IECM) so'o ra tsa'a pjoante, so'o ra xiji ye jñiñi jango rga tsaji, so'o ra jich'i k'o pes'i ra mbaraji mbara ra tsaji o ra pjezhiji ra tsaji ye proceso electoral ñe ra xiji jango rga tsapuuji mara tsa'a.

Ma ra ma dyoruji ke nu IECM ra xiji jango rga tsaji

Ke nte'e nu k'o a juajnuji nu kja jñiñi k'o ra ne'e jeko ra pjezhi so'o ra ma soguji na skuama nu jango jusu'ke oruji ke nu IECM ra mbosuji ñe ra xiji jango rga tsaji, nu kja skuama pes'i ra ma soguji nu kja vendana nu jango jusu'Oficialia k'a pe'si nu IECM o so'o ra ma soguji nu kja in ts'igumu' k'o pe'si nu IECM nu kja jñiñi. Nu ke nte'e k'o mama pa'a de na jñiñi p'esi ra jizhiji ke ja'a mimiji nu kja jñiñi

Nu kja skuama ka re me saguji pes'i ra jusu'nujya:

- Jango o xosuji ka skuama ñe k'a pa'a k'a o dyatraji
- In chu'u ñe in xaxu'ka nte'e o ke nte'e k'o xosu' o nuko o dyusu' nu skuama, ra maji k'o k'a na kopia in credencial k'a gi votaji nu jango so'o ra nuji jango gi mimiji. Ñe re mamaji jango so'o ra saja' ke skuama k'o ra pejmeji
- In chu'u nu kja jñiñi kja b'ub'u' nresde mi jingua rgu saja' nu jñanjicha, ñe re jusuji kja demarcación nu jango b'ub'u'
- Re mamaji jeko pjezhi nu kja jñiñi nu kja nte'e ka ra mimi komo in representante k'a ra nu'u o ra jñumu'ke skuama.
- Ma ngeje na nte'e k'a mimi nukja jñiñi p'esi ra mama na jo'o kja in chu'u nu kja jñiñi

Nuke nte'e k'o mama ngeje nu autoridad de nu jñiñi p'esi ra jizhiji nu ke skuama nu jango mama nuk'o o nu jango mimi de acuerdo nu jñiñi. (nzinga kja na skuama ma tsa'a nu ke asamblea nu jango jmuru' ye nte'e nu kja jñiñi)

Ra mamaji o ra dyusuji mborke angezeji ngeje na jñiñi k'a mimi o b'ub'u' nresde mi jingua rgu saja' nu jñanjicha nujua a Bonrro o Ciudad de México

Jango rga kja'a nu k'a proceso electoral k'a ra tsaji, pes'i ra mamaji jango rga tsaji, mbara nu k'o pes'i ra mamaji nu k'a pa'a ma ra tsa'a, nu k'a hora ñe jango ra tsa'a. Re mamaji jango ga tsa'a k'a ra mboxkujji o jeko gi neji ra xitiji na jo'o. K'o pe'si ra usaji nzinga kja'a e material mbara ra tsa'a nu k'a proceso electoral,

Ma ra xoruji nu kja skuama nu jango jusu'k'o gi oruji

Nu IECM ra nu'u na jo'o nu k'a skuama nu jango jusu'k'o oruji y ra nuji ke ja'a bejmi o ke na jotrjo, ma ra nu'u ke bezhi jña'a o e chu'u, so'o ra dyoru'a nu kja nte'e k'a oru'. Le so'o ra dyoru' jña'a k'o bezhi dya nujye arkate nujyo p'epji nu kja Ciudad de México.

Nrexe nujyo jñiñi yo mimi a Bonrro nresde mi jingua rgu saja' nu jñanjichi so'o ra dyoru'ra mbosuji mbara ra juajnuji ke nte'e k'o ra representaboji o k'o tsaji autoridad o arkate jango rga xikoji

Ma ra jmuruji ra p'epjiji mbara ra nuji jango rga tsa'a ke proceso de elección

Nu IECM ñe ke nte'e k'o oru' ra mbosuji so'o ra jmuruji mbara ra p'epji mbara ra nuji na jo'o jang rga tsa'a ke proceso de elección mbara ra juajnuji ke nte'e k'o ra mimi e autoridad

Ye nte'e yo pezhi autoridades nu kja jñiñi o nuk'o representabo ye nte'e nu kja jñiñi ra mama nu kja IECM jango rga tsaji ke asamblea, jango ra matruji ke nte'e mbara ke ra maji nu kja asambela, jango rga xiji o rga matruji ñe k'o ra mamaji nu kja asamblea nu jango ra jmuru' ke nte'e nu kja jñiñi ñe jango ga mimiji nuju, k'o nuke jña'a nuko nu IECM ra nu'u na jo'o ke jña'a mbara ra kumpleji ke derecho ke pes'i ye nte'e de nujye jñiñi

Ñe so'o ra mamaji jango nzi kje'e'ra mimi k'a nte'e komo autoridad, nu k'a pa'a ma

ra pjonguji ka skuama nu jango matruji ke nte'e, jango rga tsa'a k'o pe'si ra tsaji mbara nu proceso electoral ñe nrexe k'o jña'a k'o ra bezhi

Nujye nte'e yo pjezhi autoridad o yo kja'a representante de nujye nte'e de nujye jñiñi so'o ra ma dyoruji nu kja IECM ra xiji jango so'o rga xiji o ra jizhiji k'a jñiji k'a ra rep'iji mbara ra juanuji ke nte'e k'o ra mimi komo autoridad, ma ra tsaji k'o mama nu IECM, nu Instituto Electoral, pes'i ra dyusu-na jo'o ka skuama mborke o tsaji nuk'o

Las comunidades de pueblos y barrios originarios, que soliciten apoyo al IECM para renovar los cargos internos, tendrán la potestad de solicitar en cualquier momento la conclusión de los trabajos de acompañamiento de la autoridad electoral

Ma ra nuji jango o tsaji nu proceso electoral

Ma nu jñiñi o nujye autoridad ra dyoruji so'o ra xiji o dyoruji ke nu IECM so'o ra pjongu-na skuama de jango o nuji o tsaji nu proceso electoral nu kja jñiñi, mbara ke nuka skuama ra mamaji jeko bezhi, jeko tsaji na jo'o k'o dya tsaji na jo'o y nuk'o pe'si ra tsaji na jo'o mbara ra maji k'o nu ke jña'a de nu constitución

Ma ra p'epiji k'o nu k'o d'año arkate k'o p'epji nu kja gobienro de nu Ciudad de Mexico Nu IECM ra nu'u jango ga tsa'a nu kja jñiñi, ma ra ne'e so'o ra dyoru-k'o d'año arkate o ngumu-ra mbosuji k'o nujye b'epji yo ra tsaji

Jango rga jokuji ma ra b'ub'u e chu'u nu kja jñiñi ma ra tsa'a ke proceso electoral

Jango ga mama nu jña'a 54, nu número 1. de nu skuama nu ne chu'u Ley de Derechos de los Pueblos y Barrios originarios y Comunidades indígenas residentes en la Ciudad de México, ma ra

b'ub'u e chu'u ma ra tsa'a nu ke proceso electoral, nujye jñiñi so'o ra mantseji jango rga jokuji conforme jango ga mimi angezeji, jero pes'i ra respetaboji nrexe ke derecho k'o pes'iji ñe k'o mama nu Constitución

Ye jñiñi so'o ra joku ye chu'u nujyo ra pes'iji ma ra tsaji ye proceso electoral nuk'o ra mimi nukja jñiñi, nuk'o pes'i ra maji nu jango ga mimi ye jñiñi. Jango ga mama nu jña'a 54, nu número 2 de nu ley nu xiji Ley de Derechos de los Pueblos y Barrios Originarios y Comunidades indígenas residentes en la Ciudad de México.

Jango ga mama nu ke jña'a k'o o pjongu nu Tribunal Electoral Local, k'o o mbedye nu juicio nu tsaji TECDMXJLDC-021/2020, ñe jango ga mama nu Convenio 169 de nu Organización Internacional del Trabajo de nujye jñiñi Pueblos indígenas y tribales en países independientes, nujye nte'e yo ba eje de nujye jñiñi yo mi b'ub'u nresde mi jingua so'o ra ma xosu k'a na skuama nu k'a ngumu-k'a ne chu'u Defensoria Pública de Participación Ciudadana y de Porceso Democraticos k'a p'esi ra nu'u Tribunal Electoral ngekua so'o ra recibiboji ke servicio mbara ra mbosuji ñe ra defendiboji nrexe k'o pes'iji.

Nujna skuama na so'o re nu'u na jo'o y nrexe nujua:
<https://www.iecm.mx/www/taip/cg/acu/2023/IECM-ACU-CG-078-2023.pdf>.

K'o so'o ra kjogu k'o dya mama nu skuama

Ma jeko ra kogu k'o dya jusu nujua nu skuama na, so'o ra nuji jeko ra tsaji mbara jokuji nujua jero pes'i ra nuji ke ra respetaboji k'o o mama nu jñiñi o nuko a mimi de acuerdo, jango ga mama nu ke jña'a k'o ne ma'a k'o nu constituci'on ñe k'o in derecho k'o p'esi ye jñiñi.

Datos del traductor:
Angélica Lujano García

Lengua y lugar de origen: Jñatrjo, variante
del oriente del Estado de México. San
Nicolás Guadalupe, San Felipe del
Progreso, Estado de México